

Jaume I i la projecció mediterrània catalana

Mireia Comas Via
4 de febrer de 2016

La conquesta de Mallorca (1229)

E convidà en Pere Martell, ciutadà de Barcelona e que sabia molt de mar, a nós e a tots aquells nobles qui eren aquí ab nós [Tarragona]. [...] E quan haguem menjat, vengren denant nós e dixeren:

-Senyor, nós havem demanat a en Pere Martell de ço que creem que a vós plaurà, d'una illa que ha nom Mallorques. E en aquella illa ha rei, e dejús aquell regne ha altres illes, Menorques e Eivissa, e aquestes són subjugades al rei de Mallorques. E ço que Déus vol no pot negú desviar ni tolre, e plaer-vos ha, e tindrem per bo que vós aquella illa conquirats per dues raons: la primera que vós ne valrets més e nós; l'altra, que serà cosa meravellosa a les gents que oiran aquesta conquesta que prengats terra e regne dins en la mar, on Déus lo uolc formar.

E nós escoltam les llurs paraules, e plagueren-nos molt.

Ferran Soldevila, Les quatre grans cròniques, I, Llibre dels feits, cap. 47.

Situació estratègica de les Balears

La conquesta de Mallorca 1229

El ciutadà barceloní Pere Grony parla a les Corts de 1228 en nom de la ciutat:

“Senyor, a Déu graïm tota la ciutat de Barcelona la bona voluntat que Déus vos a donada, e havem fiança en Nostre Senyor que vós l’acabarets a vostra voluntat. E proferim-vos primerament los corsos e les naus e els llenys que en Barcelona són, per fer serviï a vós en aquesta host honrada a honor de Déu. E farem-ho en tal manera, que en retenrem vostre grat per tostemps per lo servici que ara us farem.”

Ferran Soldevila, *Les quatre grans cròniques*, I, *Llibre dels feits*, cap. 54.

- Llibre dels feyts c. 54

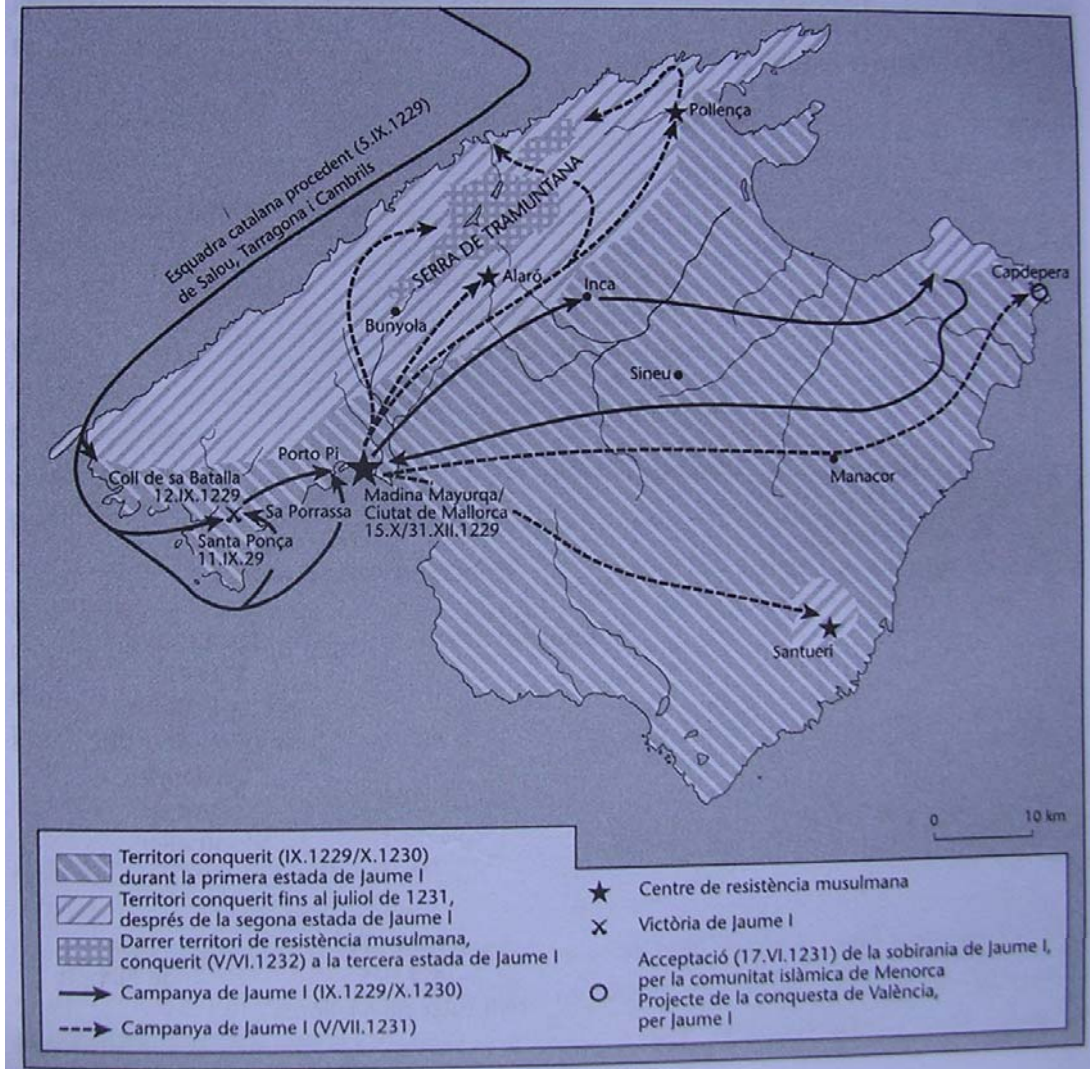

Fresc del palau Aguilar, c. 1285

Conquesta de Mallorca i campament reial

Mapa 13. La conquesta de Mallorca per Jaume I (1229-1232)

Repartiments

- El rei: la meitat de l'illa i de la ciutat → nobles, ordes militars, mercaders i patrons de nau de Catalunya.
- L'altra meitat:
 - el bisbe de Barcelona
 - L'alta noblesa (comtes de Rosselló, Empúries, Bearn i Guillem de Montcada)

Llibre de repartiment de Mallorca

1232, juliol, 1. Mallorca.

“Aquesta és la part del Senyor Rey, els noms dels posseïdors e de les alqueries de qualque us placia heretat per lo Senyor Rey conquerides aquí és anomenat en qualque manera ho aien e ho poseexen en lo terme de la Ciutat. Lo qual fo ordinat en les chalendes de Juliol, en l’any de nostre Senyor MCCXXXII.

En començament la Mayso de l'Espital ha Muniat Alcamí, una jovada.

Almunia Jafia Ibniurazach és una jovada, e és departida per quarterades. [...]

Rahal Abnelquerio, VIII jovades, et és del Senyor Rey, e són dades a l'Infant. [...]

Alcheria Hanino, X jovades, és d'en Bernat de Çagranada. [...]

Rahal Benimauxul, vi jovades, e és d'en Pere de Conques de Montpeller. [...]

Rahal Jahie Abinmahomat Litixifin, II jovades, e és d'en Berenguer de Moncada. [...]

Aquest poblador tenen e posseeyxen aquestes alqueries en lo terme de Inqua per lo Senyor rey. [...]

Rahal Lain, III jovades et és d'en Berenguer de Moncada. [...]

Alcheria Hualma, X jovades, e és d'en Ramon de Cintiles.

Alcheria Abenaamor, IIII jovades, e és d'en Martí Ferrandiz, ortolà. [...]

Alcheria Marniza, XV jovades, e és de la Casa del Temple. [...] Alcheria Buclus, V jovades, et d'aquestes dóna lo Senyor Rey en Bernat de Sent Ioan, III jovades. E romanen-ne al Senyor Rey II jovades, e en apres reté les dites II jovades en aquet metex Bernat. [...]

Alcheria Adducutz, VI jovades, e és dels juseus.

Rahal Abenbazzo, IIII jovades, e és dels juseus.

Alcheria Arraya, IIII jovades, e es dels juseus. [...]

El regne de Mallorca 1276-1343

Jaume I (1229-1276)

Catalunya-Aragó: Pere el Gran

Mallorca i el Rosselló:

Jaume II de Mallorca(1276-1311)

Sanç I (1311-1324)

Jaume III (1324-1343)

Pere el Cerimoniós

ocupa Balears 1343

ocupa el Rosselló i la Cerdanya 1344

La conquesta de València

Tres fases:

1. 1229-1235
2. 1236-1238
3. 1239-1245

Pintures del Castell d'Alcanyís
Conquesta de València (1238)

Tractat d'Almirra

Per delimitar la frontera per la part d'Alacant es va establir amb Castella el tractat d'Almizra (1244)

La conquesta de València

12. Fragment de la crònica de Jaume I en el qual s'explica la capitulació de la ciutat de València.

“[...] E quan venc altre dia a hora de vespres enviam a dir al rei e a Raiç Abulhamalet, per tal que sabessen los cristians que nostra era València, e que negun mal no els faessen, que metessen nostra senyera en la torre que ara és del Temple. E ells dixeran que els plaïa. E nós fom entre la rambla e el reial e la torre. E, quan vim nostra se nyera sus en la torre descavalcam del cavall, e endreçam-nos vers orient, e ploram de nostres ulls, e besam la terra per la gran mercè que Déus nos havia feita.

E, ab tant, los sarraïns cuitaren d'eixir dels cinc dies que havien emprès ab nós, e al tercer dia foren aparellats totos d'eixir. E nós ab cavallers e hòmens armats prop de nós, traguem-los tots de fora en aquells camps que són entre Ruçafa e la vila, e haguem-hi a ferir hòmens per mort, sobre açò quant volien tolre als sarraïns robes, e emblar algunes sarraïnes e tosets, isi que anc tan gran gent com de València eixia, on havia bé entre hòmens e fembres cinquanta mília, anc la mercè de Déu no perderen valent de mil sous, sí els guiam e els faem guiar tro sus a Cullera.

E, quan açò haguem feit entram-nos-en en la vila. E, quan venc al tercer dia, començam de partir les cases ab l'arquebisbe de Narbona, e els bisbes, e els nobles qui estat havien ab nós, e ab los cavallers aquells qui heretats eren en aquell terme, e partim a les comunes de les ciutats, a cada una segons la companya ni los hòmens que hi havia d'armes.

E, quan venc aenant en torn de tres setmanes, metem partidors que partissen la terra del terme de València, e vim les cartes de les donacions que nós feites havíem: e trobam que eren més les cartes que no bastaria al terme, segons les donacions que nós feites havíem a alguns: e tals n'hi havia que demanaven poca cosa, e trobaven puis que era dos tants, o tres tants: e per l'engan que ens havien feit, e car la cosa no podia bastar de les donacions de les cartes, tolguem-ne a aquells qui sobre n'havien, e tornam-ho a mesura, si que tots hagueren de la terra covinentment. E així

partí's la terra [...].”

La conquesta de València

Carta d'Ibn Amira (jurista i historiador d'Alzira, emigra al Magreb després de la conquesta de València):

“ Per Alà! Quants amics que han marxat! Quants companys que han hagut d'abandonar la pàtria! Quan els han dit: “Voleu! Només teniu una alternativa: morir, o perdre la llibertat, o bé marxar”, els han tallat les ales. S'han dispersat per tot arreu, escampant-se per les valls... Només gemecs i queixes se senten; la set ardent de l'angoixa abrasava els pits. Als ulls es llegia el sofriment per una desgràcia incapaç d'assecar les llàgrimes. Un mal pernicios ha penetrat en el si de la nostra pàtria i continua encara acarnissant-s'hi; ell ha estat la causa de la mort d'aquells que ara descansen en llurs mortalles i ha entristit, en aquella llarguíssima jornada joves i vells. L'enemic després va prendre la capital aferrant-se-li al coll com si fos un anyellet. Ai València! La bella, l'elegant, l'esplendent ... Després la tropa d'infidels va llençar els seus soldats rossos i amb ulls blaus sobre l'illa del Xúquer. Des d'aleshores, el lloc on jo vaig néixer ha vist minvar la bona estrella.

Repartiment de València

- La conquesta de València va respondre a interessos de la noblesa.
- A València va quedar molta població musulmana al camp (**MUDÈJARS**).
- Es repartí detalladament la ciutat i l'horta en petites propietats, repoblació catalana a la costa.
- A l'interior i el secà es formaren latifundis amb participació dels ordes militars i barons aragonesos.
- L'any 1240 obté uns furs propis.

Furs de València

Llibre del Repartiment de València

Expansió Mediterrània

- No hi va haver una expansió coherent i planificada
- Les circumstàncies concretes en la política i l'economia mediterrànies marcaven la pauta
- A Orient i Nord d'Àfrica → expansió comercial, pactes
- Els almogàvers van intervenir a Grècia, des de Sicília, sense directius de la corona
- A la Mediterrània Occidental → intervenció de la corona, amb finalitats hegemòniques i econòmiques (enfrontaments amb els angevins a Sicília i els genovesos a Sardenya)